

ANTONI KRAUS

ZAGADNIENIE GLIN ODSORTOWANYCH

W końcowym okresie realizacji Planu 6-letniego, w okresie wzmożonej mobilizacji wszystkich sił do wprowadzenia w życie uchwał II Zjazdu PZPR powzrochną uwagę zwraca fakt biernego ustosunkowania się kompetentnych czynników do problemu tzw. odsortowanych glin ogniotrwałych, tzw. glin o ogniotrwałości 26—29 s.S.

Zagadnienie eksploatacji glin odsortowanych oraz produkcji różnego asortymentu wyrobów nie jest problemem nowym. Do ostatniej wojny ze względu na niewielką produkcję materiałów ogniotrwałych, nie zasługiwało na zbytnią uwagę. Otwieranie i mechanizacja nowych kopalń oraz tempo ich rozwoju proporcjonalne do ogromnego rozwoju hutnictwa, wysunęło problem glin ogniotrwałych na jedno z czołowych miejsc.

W ciągu wieków niejednokrotnie ulegały zmianom pojęcia o użyteczności surowców mineralnych. Z reguły jednak zmiana ta dotyczyła zwiększenia udziału surowców mineralnych i ich poszczególnych gatunków w życiu gospodarczym narodów. Prowadzi się obecnie intensywne poszukiwanie i eksploatację surowców uważanych przed kilkudziesięciu laty za skałę płonną, bądź też nie eksploatowanych ze względu na zbyt niską przy ówczesnym poziomie technologii koncentrację minerału w złożu lub też nierentowną formę zalegania. Wielki postęp techniki pozwala dziś użytkować leżące na starych zwalach uboższe rudy żelaza a nawet żużle zawierające mniej żelaza niż zbyt nisko procentowe przy ówczesnej technologii rudy. Podobnych przykładów jest więcej. Jasne jest, że obecna eksploatacja surowców uprzednio zaliczanych do skał płonnych połączona jest z częściową stratą tego surowca oraz zwiększeniem kosztów związanych z wydobyciem i dostawą surowca do zakładów przerobczych, ale w każdym razie otrzymuje się dzięki niej pewną ilość surowca. Odmienna i gorsza sytuacja wytworzyła się obecnie z glinami odsortowanymi. Zaznaczył się wyraźny spadek zapotrzebowania na nie z powodu małego zainteresowania i usunięcie w cień przez gatunki wartościowsze. Obecnie niemal z reguły zwłaszcza przy największych odkrywkach glin ogniotrwałych, gliny odsortowane składa się na hałdach. Stałe obserwacje pozwalają na sformułowanie twierdzenia, że w wyniku działania czynników atmosferycznych po kilku latach straty tych glin dochodzą nawet do 30%, a ogniotrwałość spada o 1—2 s.S.

W praktyce możliwość ewentualnego użytkowania

glin odsortowanych, których zebrało się na hałdach setki tysięcy ton, spada do zera, ponieważ gliny odsortowane składowane wspólnie z nadkładowymi piaskami i żwirami ulegają częściowemu bądź zupełnemu wymieszaniu wskutek swej struktury i własności fizycznych. Mamy tu więc do czynienia z nieodwracalną, stale powiększającą się stratą surowca, którego zbadane zasoby wynoszą minimum kilkanaście milionów ton.

Wielkie zasoby tych glin oraz wielka ich różnorodność stwarzają olbrzymie możliwości dla niemal wszystkich gałęzi przemysłu ceramicznego i w mniejszym już stopniu dla innych przemysłów.

Zarówno doskonałe wyniki wielu dotychczasowych badań, a nawet rezultaty niejednokrotnie dłuższej produkcji, oraz z jednej strony znajomość własności glin odsortowanych, a z drugiej kryteriów wymaganych przez poszczególne gałęzie ceramiki, pozwalają stwierdzić, iż powinny one znaleźć znaczne zastosowanie w produkcji wyrobów fajansowych i szlachetnych wyrobów ceramicznych, wyrobów kamionkowych, kwasoodpornych i kaflarskich, przy produkcji płytek podłogowych, a najprawdopodobniej również w garncarstwie i cegielnictwie, produkcji klinkieru oraz mas ogniotrwałych.

Dużą rolę powinny również odegrać gliny odsortowane w przemyśle farbiarskim, przy produkcji białego cementu, pewnych gatunków szkła, wiertniczych płuczek ilastych i innych.

Jednym z najważniejszych czynników przemawiających za jak najszybszym rozwiązaniem tego problemu jest doniosłe znaczenie, jakie przypadło w udziale glinom odsortowanym w złożu. Obecność ich ma bowiem wpływ zarówno na wybór sposobu eksploatacji: podziemnej czy odkrywkowej oraz odpowiednich systemów odbudowy, jak i na ekonomiczną ocenę złoża i jego przydatności, kształtowanie się różnego rodzaju wskaźników oraz wielkość kosztów własnego zakładu.

Stworzenie odpowiedniego klimatu dla urzeczywistnienia wysuniętych postulatów oraz uwzględnienie pozycji glin odsortowanych w złożach nie będzie problemem łatwym choćby ze względu na konieczność zacieśnienia stałej współpracy między różnymi zainteresowanymi nim przemysłami. Niemniej jednak dotychczasowe wielkie straty tego surowca oraz ogromne korzyści wynikające z jego zastosowania powinny w jak najkrótszym czasie skierować nasze wysiłki do pozytywnego rozwiązania zagadnienia.